

**Aydın
Mədətoğlu**

Bizim yazar

*"İnsan qəssabı"
kimi ad çıxaran Hikos
Sampsonun elan etdiyi
"Kıpr Helen Cümhuriyyəti"
Kıpr Cümhuriyyətinin Ana-
yasasına zidd olduğu üçün
"Qeyri-qanuni" sayılmışdır.
Bu hadisələri 19 iyul 1974-
cü ildə BMT Təhlükəsizlik
Şurasında çıxış edən Ma-
karios belə dəyərləndir-
mişdir:*

*"Yunanlar Kıprı işğal et-
mişlər. Adada çarpışmalar
qanlı bir şəkildə davam et-
məkdədir. Böyük binalara
yunan bayraqları asılmış-
dır. Küçələrdə tanklar do-
laşmaqdadır. Bu işğal hərə-
kəti Kıprın müstəqilliyini
və ərazi bütünlüyünü ta-
mamilə aradan qaldırmış-
dır. Bu gün Türk toplumu
da təhlükə içindədir".*

*Silahlı basqı və iqtisadi
embarqoya məruz qalan
Kıpr Türkünün mövcudlu-
ğunu qorumaq yunanların
Enosis planını pozmaq,
yəni Kıprın Yunanıstana
aid olduğu və Yunanıstana
birləşdirilməsinin qarşısını
almaq məqsədi ilə Türkiyə
hökuməti "Qarantı Andlaş-
ması"nın IV maddəsini
əsas götürərək 20 iyul
1974-cü ildə Kıprə ordu
yeritməyə məcbur oldu.
Türklərin Kıprə ordu yerit-
məsi ilə Hikos Sampson
iqtidardan uzaqlaşdırıldı,
yunan xuntası devrildi,
Kıprə sülh, sabitlik və sa-
kitlik gəldi.*

BMT Təhlükəsizlik Şurasının 20 iyul 1974-cü il 353 nömrəli qərarı ilə Kıprın qarantı olan Türkiyə, Yunanıstan və İngiltərə dövlətləri arasında Cenevrədə görüşlər başlandı. Aralarında böyük görüş ayrılıqları olmasına baxmayaraq, nəhayət 30 iyul 1974-cü ildə Türkiyənin tələblərinin böyük bir qismini tərəflər qəbul etdi və bu münasibətlə üç dövlət birgə protokol hazırladı. Bu müqavilə Kıprə yeni bir status verilməsi üçün mühüm bir addım oldu. Cenevrə toplantısında iştirak edən Türkiyə, Yunanıstan və İngiltərənin xarici işlər nazirləri birgə bəyənət verərək "Kıpr Cümhuriyyətində rum və Türklərdən ibarət iki toplum olmaq üzrə iki avtonom idarənin var olduğunu" və Türk toplumunun sərhədlərini qeyd etdilər. Bu Kıpr Türkləri üçün çox mühüm məsələ idi. Çünki gələcək bütün danışıqların təməlinə bu məsələ dayanacaqdı.

Həyət, Kıpr Türk Sülh Hərəkatı nəticəsində 13 fevral 1975-ci ildə müstəqil Kıpr Türk Federativ Dövləti

(KTFD) rəsmən elan edildi. Lakin bu dövlət rəsmən tanınmadı və beynəlxalq aləmdə Kıprı rum yönetimi təmsil etdi və etməkdədir.

Rum-yunan ikili çalışması nəhayət BMT-nin 13 may 1983-cü il A /37/ L

olunursa, nəinki Kıpr Türkləri, bütövlükdə Türk dünyası böyük zorluqlarla qarşılaşacaq.

Əgər dünya doğrudan da sülh və ədalət istəyirsə, demokratiya istəyirsə, insan haqlarını ön plana çəkirsə, ikili standartlardan əl çəkməli, Türkiyəni Avropa Birləşməsinə qəbul etməli, Kıprla bağlı BMT, AB, ABŞ və Ru-

sizliyini təmin etmək, iki yüz minlik Türkün taleyinə biganə qalmamaq üçün Kıpr məsələsində planlı və uzağı görərək hərəkət etməli, özünü və bütövlükdə Türk dünyasını gələcək zərbələrdən qorumağa çalışmalıdır. Kıpr Türkiyə və bütövlükdə Türk dünyası üçün "olum, ya ölüm" məsələsidir.

tamamilə kontrol altında tutan strateji bir adadır. Kıprda yerləşdirilən hərbi təyyarələr asanlıqla Türkiyənin istənilən bölgəsini bombardman edib geri qayıdırlar.

Ada həmçinin Suriya, Misir sahillərini, Suveyş kanalını, bir sözlə Şərqi Aralıq dənizinin bütün sahələrini kontrol altında tutan geopo-

Kıbrısın dünəni, bu günü, sabahı

(başlangıcı ötən sayımızda)

(37253) nömrəli qərarı ilə Kıpr Türk Federativ Dövləti ləğv edilmişdir. Bu qərar Türklərin səbr kasasını doldurduğundan Kıpr Türklərini Federativ Məclisi 17 iyun 1983-cü il tarixli qərarına dayanaraq 1960-cı il Kıpr Anayasasında qeyd olunan "Self-Determinasyon" ("Öz müqəddəratını təyin hüququ") haqqından istifadə edərək 15 noyabr 1983-cü ildə Kıpr Türk Federativ Məclis üzvlərinin yekdil səsverməsi ilə Şimali Kıpr Türk Cümhuriyyəti rəsmən elan olunur. Elə həmin gün də Türkiyə Respublikası tərəfindən rəsmən tanınır. İndiyədək Türkiyədən başqa heç bir dövlət tərəfindən Kıpr rəsmən tanınmamışdır.

Adanın hər iki tərəfini birləşdirmək məqsədi ilə bir çox planlar olmuş, fəqət rum-yunan tərəfinin günahı ucbatından bu birlik baş tutmamışdır.

İstər BMT baş katibi Perez dö Cuelların 1985-ci ildə hər iki tərəfə sunduğu "Anlaşma Mətni Planı", istərsə də BMT-nin indiki baş katibi Annanın tərəflərə təqdim etdiyi "Annan planı" Kıpr Türkləri tərəfindən qəbul edildiyi

siya öz sözünü deməli, Şimali Kıpr Türk Cümhuriyyətini tanımalı, Kıpr Türklərinə tətbiq etdikləri embarqoları götürməli, Kıprın hava yolları və limanları istifadəyə açılmalı, Kıprın Türk hissəsinə maliyyə yardımları edilməli, Kıpr Türkləri ödüllənməli, bir sözlə, dünya Şimali Kıpr Türk Cümhuriyyətinə qucağını açmalı, verdiyi sözə əməl etməlidir.

Unudulmamalıdır ki, Kıpr geoloji baxımdan Anadoludan qopma bir torpaq parçasıdır, Yunanıstandan yox. İskəndərün körfəzindən Aralıq dənizinə doğru uzanan Toros ərazisinin dəniz içində bulunan bir bölümüdür. Deməli, orada yaşayan hər iki toplum - rum və Türk toplumu Anadolu vətəndaşıdır, Yunanıstan yox. Bu anlamda rumlar yetmiş milyonluq

litik bir duruma sahibdir. Kıpr Türkələrinin "Annan planı"na "hə" deməsi artıq fərqli dönmə ortaya çıxarır. Bütün dünya artıq Kıpr Türkünün və Türkiyənin iyi niyyətinin şahidi oldu. Hiyyətlər aydın olanda şərtlər də dəyişməlidir. Artıq indiki anda dünya Türkləri dışlamamalı, qucağını onlara açmalıdır. Dünya, Türkləri təcrid siyasətindən əl çəkməlidir.

Türkiyə və bütün Türk Cümhuriyyətləri Kıpr Türkələri ilə həmrəylik nümayiş etdirməli, Türk Cümhuriyyətləri iqtidarları Kıpr Türk iqtidarı ilə birgə fəaliyyət göstərməli, iç soyuqluqlara son qoymalıdır. Böyük mücadilə sahibi sayın Rauf Denkdaşın siyasəti kursu müdafiə edilməlidir.

Şimali Kıpr Türk Respublikasına münasibətdə digər Türk dövlətlərinin başçıları Türkiyə Respublikasından nümunə götürməli, Kıpr Türk Respublikasına yardımında bulunmalı və sonda Kıpr Türk Respublikası digər Türk dövlətləri tərəfindən rəsmən tanınmalıdır.

Unudulmamalıdır ki, Türk düşmənləri qurduqları tora özləri düşüb. İndiki anda istə ürək, soyuq başla öz haqqımızı tələb etməli, planlı təbliğat fəaliyyətini gücləndirməli, bunlara paralel olaraq böyük və əsaslı diplomatik gedişlər etməliyik. Haqlı davamızı dünyaya anlatmalı və qəbul etdirməliyik. Əlimizdəki bu müəzzəm kozurdan maksimum istifadə etməliyik.

halda Kıpr rumları tərəfindən qəbul edilmədi.

Bütün bunlardan sonra Kıprın gələcəyi haqqında kəsin söz söyləmək çətindir. Çünki dünyada nə qədər ki, ikili standartlar hökm sürür, Yunanıstan EHOSIS planından əl çəkməyib, xristian dünyası Türkcə tarixi düşmən gözü ilə baxır, dünya super dövlətlərin istəyi ilə idarə

Kıpr Türkləri və Türkiyə iyi niyyətlərini ortaya qoydu və bütün gərəkləri yaptılar, indi söz AB, BMT və ABŞ-ındır.

Unutmamalıyıq ki, Kıpr məsələsi Türk dünyası üçün bir şərəf məsələsi olduğu qədər də Türkiyə üçün həm də bir geopolitik məsələdir. Türkiyə öz varlığını qorumaq, öz təhlükə-

böyük əksəriyyət içində kiçik bir zümre mahiyyətindədir. Kıpr adasında rum çoxluğundan bəhs edən Yunanıstanın əlindən bu kozuru da almaq gərəkdir.

Unudulmamalıdır ki, Kıpr adası Türkiyənin strateji təhlükəsizliyinin önəmli bir ünsürüdür. Kıpr Türkiyənin İskəndərün körfəzi, İçel körfəzi və Antalya körfəzlərini